

Hørings svar vedrørende ”Fælles værdigrundlag for den samlede offentlige indsats for voksne med sindslidelse i Danmark”

Fagligt Netværk Socialpsykiatri takker for at være medtaget som høringspart i forbindelse med udarbejdelse af *Fælles værdigrundlag for den samlede offentlige indsats for voksne med sindslidelse i Danmark*.

Fagligt Netværk Socialpsykiatri er et samarbejde mellem seks faglige organisationer. De deltagende organisationer i netværket er Forbundet af Offentlig Ansatte (FOA), Socialpædagogernes Landsforbund (SL), Dansk Socialrådgiverforening (DS), Ergoterapeutforeningen (EtF), Dansk Psykolog Forening (DPF) og Dansk Sygeplejeråd (DSR). Netværket blev stiftet i 1996, og dets formål er at bidrage til at udvikle og kvalificere den socialpsykiatriske debat og de socialpsykiatriske tilbud samt at tilføre socialfaglige bidrag og overvejelser. Siden 1999 har Fagligt Netværk Socialpsykiatri haft status som høringspart i Folketinget og været med i diverse udvalg.

Fagligt Netværk Socialpsykiatri blev opfordret til at sidde i afslutningspanel sammen med repræsentanter for sundhedspsykiatrien samt bruger- og pårørendeorganisationer på de fire offentlige debatmøder om et *Fælles værdigrundlag for den samlede offentlige indsats for voksne med sindslidelse i Danmark*.

Som udgangspunkt erkender Fagligt Netværk Socialpsykiatri den store arbejdsindsats i forhold til udarbejdelse af udkast til et fælles værdigrundlaget. Arbejdet har medført diskussioner og meningsudvekslinger, der har været medvirkende til en kvalificering og synliggørelse af dilemmaer i samarbejdet mellem socialpsykiatrien og sundhedspsykiatrien¹.

Det skal bemærkes, at de enkelte involverede faglige organisationer også har indleveret selvstændige hørings svar. I det følgende er Fagligt Netværk Socialpsykiatris hørings svar anført – således at konkluderende betragtninger eller opfordringer er markeret med ■ .

¹ Sundhedspsykiatri refererer her til læger, psykologer, sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter socialrådgivere, fysioterapeuter, ergoterapeuter m. fl.

Overordnede rammer for socialpsykiatrien og sundhedspsykiatrien

Fagligt Netværk Socialpsykiatri har følgende opfattelse af socialpsykiatri:

Socialpsykiatri er **den sociale indsats**, som ydes for at **støtte** mennesker, der som følge af en sindslidelse ikke kan få **opfyldt** deres **grundlæggende sociale rettigheder** i de almindelige sociale tilbud. I forlængelse heraf betragtes alle, der arbejder i feltet med at yde den nævnte støtte, som socialarbejdere – men med forskellige fagprofessioner som baggrund.

En sådan betragtning har indbygget et menneskesyn, hvorefter alle mennesker anses for at være unikke, sociale og kompetente, uanset sygdom. Dialogen – i samarbejdet med brugerne og internt i socialpsykiatrien - må derfor finde sted på grundlag af en gensidig respekt for selvstændighed og forskellighed (kilde: Fagligt Netværk Socialpsykiatri's værdigrundlag, 2003).

Overordnet er fokus i den sociale indsats brugerens hverdagsliv med de grundlæggende sociale rettigheder, som fx at have mulighed for at realisere sig selv, være i kontakt med andre, have arbejde, få uddannelse, dyrke interesse, kunne færdes og have sin egen økonomi.

Indsatsen tager udgangspunkt i brugerens ressourcer, og brugeren støttes i at komme til at klare sig, mestre sit sociale liv og leve med sin sindslidelse. Målet er at blive herre i eget hus. Rammen for dette arbejde er den sociale lovgivning.

- Fagligt Netværk Socialpsykiatri er bekymret for det stigmatiseringssignal, som ligger i at udarbejde et særligt værdisæt for mennesker med sindslidelser. Hvorfor skal denne målgruppe have et særligt værdigrundlag?

Fokus, indsats, mål og lovgivning i sundhedspsykiatrien er forskellig fra socialpsykiatrien. Psykiatri er et lægevidenskabeligt speciale, som arbejder ud fra et overvejende naturvidenskabeligt paradigme med fokus på at identificere, udforske og behandle sygdomsprocesser såvel på et biologisk som på et psykologisk og socialt niveau. Psykiatrien er værdimæssigt en integreret del af sundhedsvæsenet med overordnede værdier om høj faglig kvalitet, fri og lige adgang og social retfærdighed.

- På baggrund af ovenstående betragtninger stiller Fagligt Netværk Socialpsykiatri spørgsmålstegn ved, om det er meningsfuldt at formulere et fælles værdigrundlag (med handlingsanvisende værdier), når fokus, indsats, mål og lovgivning er meget forskellig i de to sektorer.

Det er imidlertid essentielt at være opmærksom på, hvor socialpsykiatrien og sundhedspsykiatrien har fælles berøringsflader. Der er en gruppe mennesker med sindslidelse, der har behov for både sundhedspsykiatrien og socialpsykiatrien. Begge sektorer må især være opmærksomme på de svageste mennesker med sindslidelse, hvor der også kan være andre svære problematikker som hjemløshed, ensomhed, lav selvfølelse, misbrug eller udviklingshæmmede med sindslidelser.

Her skal begge sektorer være behjælpelige, således at både den sociale og sundhedsmæssige indsats er tilgængelig, når borgeren har behov herfor. Værdierne respekt, faglighed og ansvarlighed er centrale ved indlæggelse og udskrivelse, hvor de to sektorer ofte samarbejder for at give de bedste betingelser for borgeren. Desuden bør begge sektorer have et højt informationsniveau om hinanden, således at man kan give borgeren en god vejledning om muligheder for støtte og behandling i både sundheds- og socialpsykiatrien.

Det er derfor væsentlig at understrege forskellene, så det enkelte menneske har gode forudsætninger for at vælge mellem og trække på de to sektorer. Ved indlæggelse er det sundhedspsykiatriens rationale for behandling, der midlertidigt sætter dagsordenen for samarbejdet. Her må socialpsykiatrien anerkende den midlertidige nødvendighed af en psykiatrisk kontekst og således indgå som samarbejdspartner/talerør i forhold til borgerens ønsker og behov.

- Ved indlæggelse vil der derfor være et perspektiv i at tænke et fælles værdigrundlag for socialpsykiatriens samarbejde og samspil med sundhedspsykiatrien, og at have fokus på det relationelle mellem medarbejdere i sundhedspsykiatrien og i socialpsykiatrien. Et værdigrundlag for dette tværsektorielle samarbejde vil også have en positiv afsmitning på bruger/medarbejderrelationen.

Værdier

Den sundhedsfaglige og den socialfaglige indsats har forskellig historisk baggrund og forskellige kerneopgaver, kompetencer og faggruppe sammensætninger. De har forskellige perspektiver med fokus på dels behandlingsperspektivet og dels det sociale rettigheds- og integrationsperspektiv.

En borger i sundhedssystemet er patient, og denne position ophæver på en række punkter det fri borgerbegreb. Som psykiatrisk patient må man underlægge sig behandlingsstrategier og diagnoser, organisationsform m.v. - for at kunne være indlagt og få tilbudt behandling.

I modsætning hertil er en borger inden for rammerne af socialpsykiatrien med til at bestemme, ligesom vedkommende i høj grad også har indflydelse på den socialpsykiatriske indsats.

- Fagligt Netværk Socialpsykiatri sætter på denne baggrund spørgsmål ved, om vilkårene og rammerne i sundhedspsykiatrien og socialpsykiatrien, som er fyldt til bristepunktet med arbejde, forskning, nye krav og regulativer, giver plads og tid til, at en mere værdibaseret ledelse og dialog bliver bestemmende for hverdagen.

På trods af de store forskelle mellem sundheds- og socialpsykiatrien kan de tre fremhævede værdier (respekt, faglighed og ansvarlighed) og processen omkring formulering af et værdigrundlag være med til at udvikle det tværsektorielle samarbejde og en fleksibel kontaktflade mellem sundheds- og socialpsykiatrien.

Respekt

I forhold til respekt bør det understreges, at mennesker med sindslidelser og deres pårørende er samarbejdspartnere, hvis viden, indsigt, håb, ressourcer og indstilling er afgørende for forløbets udfald. Den enkelte borgers autonomi og medindflydelse er omdrejningspunktet i indsatsen. Det enkelte menneske opfattes som enestående med ret til selvbestemmelse over eget liv og helbred, og indsatsen skal respektfuldt understøtte håb og fremtidsperspektiv på alle niveauer og i alle faser. Der skal arbejdes for at nedtone asymmetri og mindske brugen af tvang og magtanvendelse, således at der tages udgangspunkt i den enkelte borgers ressourcer.

I ethvert samarbejde med mennesker med sindslidelser bør dialogen bygge på respektfuldhed og ligeværdighed - hvad enten der er tale om sundheds- eller socialpsykiatrien.

Faglighed

På de felter hvor socialpsykiatrien og sundhedspsykiatrien har fælles berøringsflader, må de tre værdier bringes i spil, fx ved indlæggelse og udskrivelse.

Udgangspunktet er, at sundhedspsykiatrien arbejder ud fra et naturvidenskabeligt paradigme, hvor målet er at ophæve patologien/symptomerne og dokumentere en effektiv behandlingsindsats, mens udgangspunktet for arbejdet i socialpsykiatrien er at støtte borgeren i at erkende og opøve egne ressourcer til at mestre dagliglivets udfordringer.

- Fagligt Netværk Socialpsykiatri kunne ønske, at faglighed som værdi i sundhedspsykiatrien blev defineret mere nuanceret og dybtgående, end det ses i det foreliggende udkast. Den sundhedsfaglige indsats og dets kerneområder bør fremstå klarere i forhold til den socialpsykiatriske indsats og kerneområder (beskrevet på side 14 i udkastet). Der efterlyses ydermere en beskrivelse af den enkelte patients behov for behandling og omsorg.
- Socialpsykiatrien har i dag en bredere teoretisk forankring end angivet i udkastet, idet man i vidt omfang knytter an til samfundsvidenskaberne såsom sociologi, antropologi, filosofi og psykologi. Der efterlyses således en grundigere beskrivelse af socialpsykiatrien teoretiske baggrund.

Ansvarlighed

Det er essentielt, at mennesker med sindslidelse har indflydelse på eget liv, hvad enten de er indlagte på et hospital eller kommer i et socialpsykiatrisk tilbud, og at det enkelte menneske er med til at definere egne behov og problemer.

Problematikker

En tydeliggørelse af de to sektors forskellige lovgivningsmæssige udgangspunkter vil skærpe behovet for yderligere afklaring af en række gråzoneområder og fælles berøringsflader. Allerede nu er det i relation hertil muligt at pege på en række problematikker:

- Der kan nogle steder ses en begyndende opgaveglidning, hvor den medicinske behandling rykker ud i socialpsykiatrien - og hvor det derfor kan være svært at sondre mellem sundheds- og socialpsykiatrien. Det er således nødvendigt at være på vagt over for utilsigtede konsekvenser, herunder at den enkelte borger ikke får tilstrækkelig støtte og behandling.
- Der er behov for kompetenceløft og uddannelse indenfor begge sektorer, hvor civilsamfundet - herunder de frivillige og familien - indgår som væsentlige partnere.
- Det er vigtigt, at man er følsom overfor lokale forskelle, således at værdigrundlaget kan udfoldes i forhold til forskellige lokale forhold og organisering.

Afslutningsvis

Værdierne kan være retningsvisende på de områder, hvor sundhedspsykiatrien og socialpsykiatrien har fælles berøringsflader. Det er væsentligt at afsætte tid og ressourcer til at få opbygget samarbejdet, herunder at få alle aktører inddraget og værdigrundlaget tilpasset lokale forhold. Der skal støttes op omkring disse processer og herunder evalueres, om det fælles værdigrundlag har været med til at skabe et bedre samarbejde og en bedre behandling, støtte, integration og accept af mennesker med sindslidelser.

Sekretariatet/31. august 2004